

1. 8. 2008 - 10. 8. 2008 - 1

Děťmar z Merseburku KRONIKA

argo 2008

následoval po jejich sňatku, chtěla odkřikáním masa a trýzněním těla odezdat Bohu vhodný desátek. Manžel jí sladkými slovy přemlouval, aby porušila předpis. Ona s tím souhlasila, protože se domnívala, že potom jí v jiných věcech spíše poslechne. Někteří říkají, že jedla maso během jednoho postu, jiní, že během tří. Vyslechl jsi nyní, čtenáři, její provinění, považ však, jaký krásný plod vzešel z jejího zbožného snažení. Usilovala totiž o obrácení svého manžela a milostivý Stvořitel jí vyslyšel. Nekoněčná dobrovitost Boží způsobila, že horlivý pronásledovatel víry přišel k rozumu. Časté pobídky jeho ženy ho přiměly k tomu, aby odvrhl vrozené nevěrectví a svatým křtem smyl skvrnu prvotního hříchu.²¹⁶ A svou hlavu, svého milovaného vládce brzy následovaly i údy jeho lidu dosud nevědomé, oblékly si svatební šat a přidaly se k ostatním učedníkům Kristovým. Jejich první biskup Jordan²¹⁷ se velmi lopotil slovy i činy, aby je mohl pozvat na obdělávání vinice Páně. Právem se radoval muž i jeho urozená žena, že jejich svazek je legální, a poddané zase těšilo, že se zasnoubili v Kristu. Potom porodila dobrá matka syna, který jí byl velmi nepodobný chováním a stal se původcem mnoha neštěstí. Pojmenovala ho po svém bratru Boleslav. V sobě skryté zlo nejprve ukázal jí samé²¹⁸ a potom se zběšile obrátil proti vlastnímu rodu, jak v dalším vyprávění ukáži.

57. (36.) Když řečená kněžna zemřela,²¹⁹ oženil se Boleslavův otec bez církevního posvěcení s jednou řeholnicí z kláštera Calbe, dcerou markraběte Dietricha.²²⁰ Jmenovala se Oda a dopustila se veliké toufalosti. Zavrhla nebeského ženicha a dala přednost válečníkovi, což se velmi nelíbilo církevním pastýřům, ale zejména jejím biskupovi, velectěnému Hildewardovi.²²¹ Pro blaho vlasti a pro upevnění nutného míru se to naštěstí nestalo příčinou roztržky, ale jako blahodárný prostředek spíše vedlo k trvalému smíření. Díky ní se totiž služba Kristovi stále vzrnáhala, zpět do vlasti bylo přivedeno mnoho zajatců, vězňům byla sejmuta pouta, trestancům se otevřela vrata žalářů. Doufám, že Bůh jí odpustí velikost jejího hříchu, když se v ní projevila taková láska ke zbožnosti. Čteme přece, že ten, kdo nehodlá ustoupit od záměru chovat se ničemně, bude marně usilovat, aby si naklonil Boha. Svému muži Oda porodila tři

syny: Měška, Svatopluka a [...].²²² Vedla život ve velké počestnosti až do manželovy smrti, vládne přijímána těmi, u nichž přebývala, a pomáhaje všem svým krajanům.

58. (37.) Potom, dne 25. května roku 992 od Vtělení Paně, v desátém roce vlády Oty III., se výše zmíněný kníže, již staříky a nemocný, odebral z tohoto vyhnanství do věčné vlasti a svou říši zanechal vícero dědicím. Jeho syn Boleslav²²³ ji později s liščí lstivostí sjednotil, macechu a své bratry vyhnal, zatímco své příbuzné Odilena a Přibivoje nechal oslepit. Aby mohl vládnout samostatně, postavil se nad všechny světské i Boží zákony. Oženi se s dcerou markraběte Rikdaga,²²⁴ ale později ji zapudil. Pak si přivedl manželku z Uher a měl s ní syna jménem Bezprym,²²⁵ ale i tu zapudil. Třetí v pořadí byla Emmlida, dcera ctihodného pána Dobromíra, která, věrna Kristu, obrátila nestálou mysl svého manžela ke všemu dobrému a nezměrnou štedrostí almužen a odkřikáním nepřestávala smývat hříchy jich obou. Porodila dva syny, Měška²²⁶ a druhého, jemuž dal otec jméno podle svého milovaného pána.²²⁷ Dále porodila tři dcery, z nichž jedna je abatyši, druhá se provdala za hraběte Hermannna a třetí za syna krále Vladimíra,²²⁸ jak o tom budu vyprávět.

59. (38.) Z mlitosti císaře a na jeho přání obdržel korunu a pomazání Vajk,²²⁹ jenž zakládal ve své zemi biskupské stolce a byl švagrem bavorského vévody Jindřicha. Nezamlčím ani zázrak, který se za častů císaře objevil na obloze v Římě. Hermannovi vojáci totiž silou zabrali louky náležící klášteru sv. Pavla²³⁰ a nechťeli je opustit, ani když je mniši často a pokorně prosili. Tu se na nebi nakupily mraky, mňaly se blesky, aby ukázaly Boží hněv. Pak následoval strašný hrom, jenž zabil čtveřici nejlepších z nich. Ostatní zahnal na útěk a ukázal tak, že Kristovi chudí na tomto světě si nezaslouží pohrdání. Milosrdný Bůh je totiž jejich ochráncem a ty, kteří je cítí a v jejich potřebách vyslechnou, podporuje spravedlivou odměnou. Jejich pronásledovatele trestá buď zde na zemi, což je považováno za mírnější způsob, nebo na věčnosti, kde je to pro ně těžší trest.

60. Císařova sestra Matylda se provdala za Ezza,²³¹ syna falckraběte Hermannna. Mnoho lidí to neschvalovalo, protože však věc nemohla být podle práva změněna, ujal se dívky trpělivě její jediný bratr.

úказu. Jeho obyvatelé tam totiž jen zřídka chodí do kostela a vůbec se nestarají o návštěvy svých pasýřů. Uctívají své vlastní domácí bužky, pevně věří v jejich pomoc a obětují jim. Dokonce jsem slyšel, že mají hůl s kovovým kruhem na konci, drženým lidskou rukou. Pasýř té obce ji nosivá dům od domu, a vždy když vstupuje dovnitř, praví: „Bdi, Henile,²⁵² bdi!“, tak ji totiž ti rolníci svým jazykem nazývají. A potom ti pošelci bohatě hodují a věří, že jsou v bezpečí, neznajíce Davidova slova: „Jedich modly jsou dílo lidských rukou.“ A dále: „Jim jsou podobní ti, kdo je zhotovují, každý, kdo v ně doufá.“^a

70. (51.) Protože všechno vzácné budí pozornost a často vyvolává údiv, zmíním zde jednu věc, která se přihodila v naší době. Stalo se to za vlády vznešeného krále Jindřicha a za života mého předchůdce Wígberta ve vesnici Rödilitz,²⁵³ kterou ctihodná paní Ida,²⁵⁴ snacha Oty I., odevzdala našemu kostelu. Tehdy ji držel lénem probošt Geso a právě od něj mám věrohodnou zprávu o té události. Jednou během žní si proboštovi unavení ženci chtěli uprosit pilné práce odpocínout a náhle spatřili, jak z čerstvě ukrojeného bochníku chleba vytryskla krev. V údivu to ihned ukázali svému pánovi i svým sousedům. Domnívám se, že to mělo naznačit vzplanutí budoucí války, v níž bude prolito mnoho lidské krve.

71. Popíšu ještě jednu událost, mnohem chvályhodnější než přechozí, přece však podivuhodnou a pamětihodnou. V jistém kostele v Romulově hradu, který je z různých příčin hlavou všech sídel, vylékal z otvoru v podlaze napravo od oltáře celý den olej. Mnozí to viděli a velmi se tomu divili. Crescentiův syn Jan²⁵⁵ ho nabral trochu do lahvičky a poslal ho jako dar tehdejšímu králi Jindřichovi. Olej znamená podle Písma milosrdenství: „Tvá hlava ať nepostrádá vonný olej“,^b ztělesňuje však i pochlebování: „Nechť olej hříšníka nepotřísni mojí hlavu.“^c Domnívám se, že je to znamení překypující milosrdenosti našeho panovníka a skryté žádostivosti toho patricije. Tento škůdce apoštolského stolce totiž často veřejně vzdával čest svými dary a libě znějícími přísliby našemu Bohem dosazenému králi, přitom se však

^a Z 115, 4, 8.

^b Kaz 9, 8.

^c Jde o problematickou parafrázi Z 141, 5.

obával, aby se mu nedostalo císařské hodnosti, a snažil se tomu všemi prostředky zabránit. Jak potvrzuje svatý Řehoř: „Pozemská moc se rozplyvá, když zjevuje se nebeská výsost.“^a Náš král byl sice jenom člověk, naphlovala ho však horlivost k Bohu. Pevnou rukou trestal násilí a loupeže vůči církví svatě; taková dobrotitost mu byla svěčena jediné z nebes. Onen patricij byl naopak povahou i činy světský. Sebral s nečistou lačností jako kořist to, co mnohé oddané ruce odevzdaly jako obět za své hříchy u oltáře všech apoštolů. Protože brzy poté zemřel, obávám se, že ho postihl dvojitý trest. Pánu papeži z toho pošla jen větší bezpečnost a našemu králi větší moc.

72. (52.) Nyní budu pokračovat ve svém vyprávění polemickým pojednáním o skutcích ruského krále Vladimíra.²⁵⁶ Manželku, která se jmenovala Helena, si přivedl z Řecka: Byla nejprve zaslíbena Otovi III., skrze praradnou úskočnost mu však byla odňata.²⁵⁷ Na její naléhání přijal kníže svatou křesťanskou víru, spravedlivými činy ji však neozdobil. Byl totiž veliký smilník²⁵⁸ a násilník, přičemž na změkčilých Řecích se dopustil mnohého násilí. Měl tři syny. Jednoho z nich²⁵⁹ oženil s dcerou knížete Boleslava, našeho utlačovatele – s ní vyslali Poláci na Rus biskupa Reiberna z Kolobrzegu.²⁶⁰

Tento biskup se narodil v Hassegau a skvělí učitelé ho vyučili ve svobodných uměních. Pasýřem se stal, jak doufám, po zásluze. Moje vědomosti, ba ani výmluvnost nestačí na to, abych popsal, jak se mu dařilo splnit svěřený úkol. Zničil a spálil pohanské svatyně, vyčistil moře od zlých duchů, když do vody vhodil čtyři kameny pomazané svatým olejem a pokropil hladinou svěcenou vodou. Tím, že nechal vzkličít v dosud neznalém lidu zárodek svatě zvěsti, vypěstoval všemocnému Pánu na dosud neplodném stromu nový výhonek. Vytrvalým bděním, zdřevňivostí a mlčením ukáznil své tělo a své srdce přípodobnil zrcadlu Božího obrazu. K úším krále Vladimíra se však jednoho dne doneslo, že jeho syn chce z Boleslava popudu proti němu potajit kout pikle. Nechal ho tedy i s manželkou a s biskupem Reibernem zajmout a uvěznil je na různých místech. Zde ve vězení splnil ctihodný otec Reibern s naprostou horlivostí to, co

^a Řehoř Veliký, *Homiliae in evangelia*, 10, c. 1.

to, co jsem vynesl, zde s velkou úzkostí doplním. Téměř všichni zbrojnoši biskupa Baldericha a biskupa z Cambrai⁸⁸ padli na ostrově. Ve třech sousedních krajích nebylo domu, kde by nechyběl alespoň jeden obyvatel. Jak potvrzují staré doklady, od času Karlových se v těch krajích žádného dne ani žádného roku neudálo něco podobného. Jak mohlo kdy padnout tolik mužů, aniž by nepřítel utrpěl nějakou ztrátu? Kdo o tom ovšem správně uvažuje, nemůže se divit, že ten, koho má zasáhnout Boží trest za těžké hříchy, není schopen bojovat. Tento bolesný případ upadne brzy v zapomnutí, neboť biskup Adalbold se s přispěním vévody Gottfrieda usmířil se svým nepřitelem Dietrichem. Nepřistoupil na to dobrovolně, ale pod tlakem nepřítelůvých okolností. V tom kraji totiž už nezbyl jediný dost silný obránce pro případ, že by je nepřítel zosetra napadli. A jestliže se to neštěstí stalo z Boží vůle, kdo by je byl schopen odplatit? Byl by to snad někdo, kdo dokáže trestat ještě nesmlouvavěji? Proto chceme konat jako svatý opat Kolumbán při pohřbu velkého císaře Karla: „Osušit naše slzy a vznést spásonosné modlitby.“⁸⁹

31. (16.) Nemohu také zamlčet, že v Rusku došlo k politováníhodným ztrátám. Na naši radu tam vytáhl Boleslav se silným vojskem a způsobil místním vážné škody. Dne 22. července se dostal k řece,⁹⁰ u které nechal vojsko rozložit táborem a vystavět potřebné mosty. Ruský král⁹¹ v napjatém očekávání, jaký bude výsledek nadcházejícího střetnutí, se se svými oddíly rozložil v nevelké vzdálenosti. Mezitím Poláci nepřítel vyprovokovali k boji a s nečekaným úspěchem ho zahrnuli od řeky, kterou střežili. Zpráva o tomto úspěchu Boleslava vzpružila a on vyzval své spojence, aby se připravili a co nejrychleji přepluli řeku, přestože to bylo spojeno s obtížemi. Za řekou na ně již čekal seřazený nepřítelský šik, aby se marně pokusili bránit svou vlast. Hned při prvním střetu ustoupili, a potom už se nezmohl na žádnou obranu. V té bitvě padlo nezměrné množství těch, kdo se snažili spasil útekem, avšak jen hrstka z vítězného vojska. Z našich padl statečný rytíř Erich,⁹² kterého císař dlouho držel v okovech. Pokud jde o Boleslava, ten od nynějška pronásledoval se stálým úspěchem rozpylené nepřítelce, a přitom ho všichni obyvatelé vítali a zahrnovali četnými dary.

32. Zatím [král Rusů] Jaroslav dobyl hrad, který do té doby patřil jeho bratru,⁹³ a nechal odtud odvést jeho obyvatele. Město Kyjev sužovaly četné útoky nepřítelských Pečeněňů, které k tomu vyzval Boleslav. Velmi je rovněž poničily strašné požáry. Obyvatelé se sice bránili, brzy však město otevřeli cizincům. Poté co král uprchl, získal 14. srpna město Boleslav a zdejší dlouho odmítaný pán Sjaatopolk; celý kraj se mu podrobil jen díky strachu z našeho vojska. Při vstupu do města je přivítal tamější arcibiskup⁹⁴ se svatými relikviemi a dalšími skvosty v klášteře svatě Sofie, který byl rok předtím nešťastnou náhodou vypálen. Zde pobývala nevlastní králova matka, manželka a devět sester. Byla mezi nimi jedna, po níž kdysi starý chlupáček Boleslav zatoužil a svedl ji, zapomínaje přitom na svoji družku a jednáje proti právu.⁹⁵ V klášteře byl vystaven pohádkový poklad nevýslovné ceny, jehož velkou část Boleslav rozdělil mezi své přátele a spojence. Část z něj odeslal také do své země. Na pomoc vyše zmíněnému knížeti přišlo tři sta našich, pět set Uhrů, a Pečeněňů dokonce tisíc. Ti všichni byli propuštěni, aby se vrátili domů, protože řčený vládce se radoval, že se mu obyvatelstvo podrobilo a že mu zachovává věrnost. V onom velkém městě, které je stolicí království, mají více než čtyři sta kostelů a osm trhů. Počet obyvatel není znám. Jako v celé zemi jsou to silní, nestálí poddaní, kteří sem přicházejí z různých krajů, zejména však ze země bojovných Dánů,⁹⁶ právě jim se doposud dařilo úspěšně odolávat útokům Pečeněňů a vítězit i nad dalšími národy.

33. Pyšný nad svými úspěchy poslal Boleslav arcibiskupa toho města k Jaroslavovi a žádal ho, aby mu vydal jeho dceru.⁹⁷ Ujistil ho, že na oplátku propustí jeho manželku i s macechou a sestrami. Potom vyslal svého oblíbeného opata Tuniho⁹⁸ s četnými dary k našemu císaři, aby si pojisil jeho milost i podporu a potvrdil mu, že bude jednat vždy tak, jak si přeje. Vyslal rovněž posly do blízkého Řecka. Tamějšímu císaři⁹⁹ měli slíbit odměnu, pokud se stane jeho věrným přítelem. Pokud ovšem odmítne, musí prý počítat s tím, že v něm nalezne velmi silného a neporazitelného nepřítelce. Nechtě všemohoucí Bůh stojí při tom konání pevně a ukáže moudře ve svém milosrdenství, co je mu libé a nám prospěšné.